

„Kristína Royová by dnes bola influencerkou.“

Samuel Jurčo sa narodil v Bratislave ako syn kazateľa Cirkvi bratskej. Krátko žil v Starej Turej a do 15 rokov v Plzni. Študoval na filozofickej fakulte v Prešove, konkrétne archívnicstvo a pomocné vedy historické. Aj keď sa archívnicstvu venuje, pracuje ako skladník v obchode. Dnes opäť žije na Starej Turej, spolu s manželkou Veronikou a ôsmimi deťmi. Otec veľkej rodiny má ešte ďalšie dve komnaty - sprevádza v Múzeu sestier Royových a ako fanúšik kresťanskej metalovej hudby sa venuje duchovnej službe medzi metalistami.

Vráťme sa trochu do minulosti a vysvetli nám podrobnejšie, ako si sa dostal k práci v Múzeu sestier Royových.

Členovia mojej rodiny sú potomkovia Modrého kríža - hnutia, ktoré spoluzakladali sestry Royové. V kruhoch Cirkvi bratskej, Modrého kríža a medzi evanjelikmi bola Royová prítomná stále a ja som s jej dielom vyrastal. Jej knihy som začal čítať, keď som našiel svoju osobnú vieru v Boha. Mám rád príbehy a Royová je príbehová spisovateľka. Patrí medzi najlepšie autorky, ktoré môže čítať mladý kresťan. Povzbudí to jeho vieru. Na základe Royovej kníh sa ľudia dostávali a dodnes dostávajú k Bohu.

Potom som študoval históriu a archívnicstvo v Prešove. Miestny zbor Cirkvi bratskej, o ktorého histórii som písal diplomovku, vznikol v období, keď žili a pôsobili Mária a Kristína Royové, čiže

pred sto rokmi. Toto je dosť vzdialená história, ale bližšie a aktuálne je súčasné Múzeum sestier Royových v Starej Turej, ktoré si minulý rok pripomenulo desať rokov od svojho založenia. V múzeu pôsobí aj Pavol Trúsik, ktorý je výborný literát a historik. No a ja ako archívár sa viem na veci pozrieť trochu z inej strany, a tak sa veľmi dobre dopĺňame.

Nie každý vie, čím boli sestry Royové významné. Čo zaujímavé by si u nich vyzdvihol?

Celkovo boli sestry štyri a mali ešte mladšieho brata, ktorý zomrel mladý. My sa však rozprávame o dvoch najstarších – Márii a Kristíne, dcérach evanjelického farára v Starej Turej Júliusa Augusta Roya. Mária bola hudobná skladateľka a Kristína spisovateľka.

Kristína je najprekladanejšia slovenská spisovateľka. Keď vznikalo v Starej

Turej múzeum, jej diela boli preložené už do 38 svetových jazykov. A je to prvá Slovenka preložená do čínštiny. V múzeu máme aj originál knižky *Bez Boha na svete*. Zaujímavosťou je, že Kristína prečítala Bibliu 49-krát. Potom vydal prekladateľ Jozef Roháček Bibliu v slovenčine a vtedy si do svojej Kralickej Kristína napísala: „Bibliu som prečítala 49 ráz a teraz ju čítam prvýkrát po slovensky.“

Mária je zase prvá žena, ktorá pripravila do tlače spevník s duchovnými piesňami v poštúrovskej slovenčine. Je autorkou mnohých textov a dodnes veľmi obľúbených a známych hudobných nápevov. Vydala tiež prvý spevník detských piesní v slovenčine, ktorý nazvali *Rajská kytka*.

Obe sestry teda patria medzi plodné autorky s presahom do súčasnosti. Boli aktívne aj v iných oblastiach?

Sestry Royové sú označované za priekopníčky sociálnej práce na Slovensku. Vlastne oni predstavili dnes populárne komunitné bývanie, kde spolu žili seniori aj malé deti, sirotky a ešte aj abstinujúci alkoholici. Založili nemocnicu, detský domov a domov dôchodcov s názvom Domov bielych hláv, kde dnes sídli múzeum. Ich činnosť bola naozaj rôznorodá. Mali mimoriadne obdarovanie a svoje hrivny rozvíjali po každej stránke – od začiatku minulého storočia až do tridsiatych rokov. Mária zomrela v roku 1924 a Kristína roku 1936.

Koho môžeme označiť za významného pokračovateľa ich diela?

Pokračovateľkou ich práce bola, spolu s inými sestrami, známa spisovateľka Marie Rafajová, ktorá počas 2. svetovej vojny okrem iného zachraňovala židovské deti. Na Domove bielych hláv má pamätnú tabuľu a dostala tiež ocenenie Spravodliví medzi národmi, ktoré sa každoročne udeľuje osobám nežidovského pôvodu, čo prispelo k záchrane Židov pred holokaustom. Marie pochádzala z Brna, pôsobila v Armáde spásy ako kapitánka v rôznych európskych mestách. Na rozdiel od Kristíny vystupovala ako moderná žena, keďže mala krátke vlasy a nenosila ani oblek diakonky.

Rozmeňme si teda na drobné Royových činnosť v sociálnej oblasti. Akým skupinám núdnych sa venovali?

Začalo to Útulňou. Malo to byť útulné miesto pre týrané matky s deťmi, dnes by sme ho možno nazvali azylový dom. Kristína a Mária bývali po smrti otca – evanjelického farára v malom domčeku, kde v jednej izbe bývali ony a druhú poskytovali matkám v núdzi. Obetovali vlastné pohodlie a súkromie. Bez akéhokoľvek vybavenia a vzdelania, pohnuté len súcitom dokázali svojpomocne zachrániť niekoľko rodín.

Ďalšou rizikovou skupinou boli deti hauzírerov – podomových obchodníkov, ktorí boli desať mesiacov v roku na cestách po Uhorsku a dávali svoje malé deti do opatery známym a susedom. Lenže keď si predstavíme jednoduchý život na kopaniciach, biedu a hlad v bežných rodinách, ktoré samé mali problém nachovať vlastné deti, ako sa ešte mohli starať o cudzie? Tieto potom väčšinou zobrali, v lepších prípadoch boli hladujúcimi paholkami. A tak aj mnohé z týchto detí našli útočisko v Útulni.

Stáva sa, že sa starí ľudia alebo ich potomkovia vracajú do turanských kopaníc, lebo vedia o svojich tunajších koreňoch a pátrajú po svojom rodokmeni a spomienkach. Nájdu múzeum, Domov bielych hláv a naše informácie im často aj pomôžu. Je to naozaj zaujímavé.

Veľkosť človeka historici testujú takto: „Zanechal po sebe niečo, čo rastie? Naštartoval ľudí k tomu, aby rozmýšľali novým spôsobom tak rázne, že to pretrvalo aj po ich smrti?“ Rozrástla sa aj Royových sociálna práca? Čo všetko, aké inštitúcie vybuďovali?

Neskôr založili detský domov, ktorý nazvali Chalúпка. Sestry Royové mali záľubu v poetických názvoch a aj starobinec nazvali pekne - Domov bielych hláv. Medzi tým postavili ešte nemocnicu, ktorá bola vtedy a v týchto končinách a pomeroch tiež unikátom. V myjavskom regióne a na strednom Považí tu poskytovali odbornú zdravotnícku starostlivosť bezplatne. Raz do týždňa dochádzal doktor. Inak všetky ústavy, ktoré Royové založili, fungovali na základe nezištnej bezplatnej starostlivosti diakonie, ktorú poskytovali evanjelické reholné sestry – diakonky.

Kto mal významný vplyv na životné smerovanie sestier Royových a na vznik tejto sociálnej inštitúcie?

Veľký vplyv mala Eva von Tiele-Winkler z Poľska - šľachtičná, ktorá založila sociálny ústav a okrem iného pripravovala diakonky na službu. Jednu z nich, Alvinu Hesse poslala aj na Slovensko, aby v Starej Turej vyškolila personál. K nej sa postupne pridávali sestry - diakonky z celej krajiny.

Akým spôsobom financovali jednoduché ženy z evanjelickej fary túto rozsiahlu a širokú prácu?

Základom boli priatelia a známi. K nadšeniu a postupne aj k viditeľným výsledkom sa pridávali mnohí nadšenci, podporovatelia dobrej veci pochádzajúci dokonca z rôznych krajín, aj zo zahraničia. Napríklad turanský podomový obchodník Krúpa sa vypracoval a otvoril si vlastný obchod. Bol to Royových dobrý priateľ a mecenáš. A takýchto bolo viac. Tvorili základ, na ktorom sa dalo budovať ďalej.

Kresťanské hnutia tých čias napredovali na základe svojich časopisov a rôznych výtlačkov. Sestry Royové ovládali jazyky, a tak v nich začali publikovať. Na prelome storočí začali vydávať časopis Svetlo a v roku 1925 Večernicu. Okrem hodnotného obsahu informovali aj o svojej činnosti, a práve na základe dobrej reklamy získavali milodary. Najdôležitejšie však vždy zostávalo šírenie evanjelia, viera v Božiu milosť a pomoc bližným.

Viackrát sme spomenuli Domov bielych hláv - Royových posledný projekt, a jediná budova z tých čias, ktorá sa zachovala dodnes. Ako je to možné?

Už vtedy, v roku 1933 bola táto budova veľmi moderná. Mala hranatý baťovský štýl s rovnou strechou, čo bolo na vtedajšie pomery neobvyklé. A možno aj táto moderná architektúra prispela k tomu, že komunisti budovu nechali stáť. Zriadili v nej dievčenský internát, a potom tam dlhé roky sídlila ZUŠ-ka. Nápis na fasáde tejto stavby sa ani za roky komunizmu nepodarilo prekryť a dodnes si môžeme na západnej stene všimnúť slová: „Keď budeš veriť, uvidíš slávu Božiu.“

V cirkevnej oblasti boli tiež fenoménom, však?

Modrý kríž osobne považujem za cirkev, hoci to bolo skôr hnutie nezávislé od evanjelickej cirkvi, do ktorej sa potom neskôr začlenilo. Bolo to doznievajúce pietistické hnutie, možno postpietizmus, veľmi silne zameraný na osobnú spásu a vieru jednotlivca, znovuzrodenie, doslova premenu človeka. Ale krásna na tom bola tá kombinácia a prelínanie - ak nastala premena človeka, tento bol schopný zasiahnuť aj okolie. Celé toto hnutie so svojím duchovným i sociálnym aspektom veľmi ovplyvnilo evanjelickú cirkev na Slovensku a o niekoľko generácií neskôr aj katolíkov.

Kristína bola aj kazateľkou v hnutí Modrý kríž. Jej knižne vydané výklady

o biblických postavách sú vlastne zbierka kalich, z ktorého prislúchovala Večeru Pánovu. Modrý kríž v roku 1949 zani- kol a časť veriacych sa infiltrovala prá- ve k evanjelikom. Je to tak, ako hovorí Pán Ježiš v podobenstve o soli - soľ sa musí rozpustiť. (Pozn. red.: Spolok Mod- rý kríž sestier Royových nesúvisí so sek- tou Modrý kríž, ktorá v súčasnosti na Slovensku pôsobí a ktorá používa ten- to názov.)

Aké boli Kristína a Mária po osobnostnej stránke? Väčšinou sa o nich rozpráva vždy v spoločnej súvislosti. Boli naozaj také rovnaké, alebo sa v niečom odlišovali?

Poviem to na príhode z ich detstva. Prišiel zubár, aby malej Kristínke vy- trhol zub. Bola o dva roky mladšia od Márie. Kristínka sa však veľmi bála, utiekla a schovala sa niekde na fare. Mária chcela ukázať, že to nič nie je. Ona bola predsa tá staršia a zodpoved- nejšia. A tak si sadla do pripraveného kresla a nechala si vytrhnúť zdravý mliečny zub.

Kristína bola zvedavý extrovert a Mária skôr hlbavý, utiahnutý typ. Práve preto si tak rozumeli, lebo sa výborne dopl- ňali a mohli celý život pracovať na spo- ločných projektoch. Čo Mária v tichosti vymyslela, to Kristína na verejnosti bra- vúrne odprezentovala, zorganizovala, vykonala. Dnes by sme povedali „vi- zionár a manažér“. V spomienkach sa zachovalo, že ešte aj na smrteľnej poste- li dirigovala a riadila činnosť Domova bielych hláv. Ale na druhej strane bola nesmierne láskavá, jednoducho mala dar komunikovať a priblížiť sa všetkým vekovým kategóriám a ľuďom z každej spoločenskej vrstvy.

V múzeu máme veľa fotiek, hlavne Kristíny. Bola veľmi komunikatívna a od detstva do staroby sa rada fotila. Bola aj pekná, a tak by z nej dnes možno bola modelka alebo influencerka. Mária bo- la, naopak introvertka, zachovali sa asi len dve jej fotografie.

Čo podnietilo tieto ženy venovať svoje sily sociálnej práci? Ved' stále vidíme okolo seba biedu v rôznych oblastiach, ale nedokážeme to bežne riešiť.

Ak človek prijal lásku od Pána Boha, tak sa v ňom neustále tvorí a nabáda ho dávať lásku ďalej. No a toto je jeden zo spôsobov. Nestávalo sa to len pred sto rokmi. Mnohé sociálne projekty vznikajú aj dnes a je veľa ľudí, ktorí sa s láskou starajú o tých, čo to potrebujú.

Ilustroval by som to na myšlienke z môjho obľúbeného royovského románu Moc svetla. Odohráva sa v ňom príbeh mladého rímskokatolíckeho farára, kto- rý chce pomôcť vo svojej farnosti alko- holikom. Vtedy to bol naozaj obrovský problém. Pomáha zakladať združenie, sociálny dom a stretáva sa s evanjelic- kou misionárkou Johankou, ktorá sa s ním chce rozprávať. On sa však ohra- dí, že ako katolícky kňaz sa nemá pre- čo rozprávať s evanjelickou - toto bol tiež vážny fenomén tej doby. No Johan- ka na to: „Pán farár, veď sa môžeme te- da rozprávať ako človek s človekom. Vy

tu pomáhate ľuďom. To je predsa úžas- né! A viete vôbec, prečo to robíte? To je Božia láska rozliata v našich srdciach. To ona nás povzbudzuje konať dobro.“ A to je asi odpoveď na to, odkiaľ sestry Royové brali silu a inšpiráciu.

Sestry Royové zostali slobodné, ani jedna z nich sa nevydala. Mali však Kristína a Mária nejaké lásky, rozvíjajúce sa vzťahy? Dá sa k tomu niečo vierohodné povedať?

Napríklad introvertku Máriu učil hrať na klavír mladý katolícky kantor. Len- že v tej dobe bola medzi týmito dvoma cirkvami ohromná priepasť, takže k žiad- nemu zblíženiu nemohlo dôjsť. Keby sa to odohrávalo v dnešnej dobe, mož- no by ich práve láska k hudbe zblížila.

O Kristíne máme už dochované aj pí- somné svedectvo, že si boli blízki s kaplá- nom jej otca, s Roháčkom. Lenže zomrel veľmi mladý a možno to v Kristíne zo- stalo, a preto sa nevydala a zostala v čis- tote a službe Bohu.

Má dnes rodina Royová potomkov? Určite áno - v Evanjelickej cirkvi, aj v Cirkvi bratskej. Ich tretia sestra Ľud- mila sa vydala za evanjelického farára Čulíka, ktorý pôsobil po Augustovi Royo- vi v Starej Turej. A najmladšia sestra Božena bola manželkou Jána Chorváta, vedúcej osobnosti Modrého kríža a is- tý čas aj kazateľa českej predchodkyne Cirkvi bratskej.

Literatúra, ktorá mení životy Pieseň, ktorá prebúdza Lásku, ktorá nepozná prekážky To sú oblasti, ktoré presne vystihujú život a dielo sestier Royových. Mohli by sme na záver povedať ešte niečo o súčasných vydaniach royovských kníh?

Kristína sa venovala realizmu. V lite- ratúre opisovala ľudí takých, akí sku- točne boli. Vo svojej tvorbe zaberala široký rozsah. Rovnako dobre vedela stvárniť mužské aj ženské uvažovanie. Mala kultúrny aj politický rozhľad, do- konca sa popasovala i s detektívnou zá- pletkou a vraždami. Napríklad poviedka Stratení je možno prvá slovenská de- tektívka. Krátko pred sedemdesiatkou napísala novelu Slniečne dieťa - z pohľa- du mladého 20-ročného učiteľa. Podľa mňa dosahovala úroveň všestrannosti až geniality. Hoci niektorí ju považujú za idealistku a romantičku.

Súčasným novým vydaniach kníh Kris- tíny Royovej sa venuje vydavateľstvo a internetový obchod Dobrá správa v Ži- line. Sú to nadčasové knihy s pútavým príbehom, zaujímavou možno až tajom- nou zápletkou a úžasným posolstvom, vhodné pre každú vekovú kategóriu. Na záver k tejto téme môj obľúbený ci- táť od mamičky Royovej, ako ju volali v starobe: „Kým nie je človek oslobode- ný spod jarma hriechu, politická sloboda nepomôže...“

Vraj aj sám tvoríš poéziu, ale nepublikuješ a dávaš ju do šuplíka.

Dnes sa poézia číta málo. Pokiaľ sa k tex- tu neskomponuje hudba, nie je to pre dnešného človeka zaujímavé. Ale kto vie, až budú patriť aj verše k retro spo- mienkam, možno opäť začnú byť ak- tuálne.

Samuel sa autorsky podieľa na týchto stránkach na sociálnej sieti Facebook:

Muzeum MK Roy
Combatant Zine

Iveta Topolčanyová